

כניסת שבת: 18:45
 יציאת השבת: 19:48
 לדעת ר"ת: 20:23

אורי וישעי

ד"ת לעילוי נשמת הסבתא מרת מרים ארביב בת עזיזה ז"ל

בית מדרש רב פעלים ע"ש מרן הרב יוסף חיים זי"ע בראשות כב' מו"ר הרב אורי סבן שליט"א
 עורך: אלון ארביב ס"ט הערות ניתן לשגר לת"ד 613 נתניה 050-6229335 או בדוא"ל: alon@shtaygen.co.il

עטרת פז

כח הבחירה: נאמר בתורתנו הקדושה (דברים ל) "ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב, ואת המוות ואת הרע". ומבואר אם כן בפסוק שהבחירה נתונה בידו של כל אדם, ללכת בדרך טובה או ללכת בדרך רעה. ועל כן אם יפנה אדם לדרך טובה, ירבה שכרו הרבה מאד, על פי מאמציו וחשיבותו, כמו שאמרו רבותינו (אבות פ"ה) "לפום צערא אגרא" (לפי גודל הצער כן גודל השכר). ואף על פי שבדאי השם יתברך נוטע בכל אדם תכונות שונות, כי יש אדם אשר ממהר לכעוס יותר מחבירו מצד נטיתו הטבעית, וכן יש אדם שיש בו יותר חמדת הממון מחבירו, ועל ידי כן הוא קרוב יותר לחטוא בעוון גזל, או בעוון ריבית, מכל מקום, אין הנטיה הטבעית גדולה כל כך עד שלא יוכל לכבוש את יצרו. ועל כן הוא מחוייב להתגבר על יצרו, ואז שכרו הרבה מאד, יותר מחבירו שנוול עם נטיות חיוביות מצד טבעו.

וכן שנינו במשנה באבות (פ"ג): הכל צפוי והרשות נתונה. ופירש רבינו הרמב"ם, הכל צפוי לפניו יתברך, שהוא צופה ומביט עד סוף כל הדורות (שיודע כל מה שיהיה), ואחר כך אמר, שלא תחשוב שבהיותו יודע כל מה שיהיה, יתחייב שיהיה האדם מוכרח במעשיו (כלומר, שלא תהיה לו בחירה), אין הענין כן, אלא הרשות נתונה ביד האדם בכל מה שיעשה. וכן אמרו רבותינו (נדה טז:): דרש רבי חנינא בר פפא, אותו מלאך הממונה על ההריון, לילה שמו, והוא נוטל הטיפה שממנה נוצר האדם ומעמידה לפני הקדוש ברוך הוא, ואומר לפניו, רבונו של עולם, טפה זו מה תהא עליה, גבור או חלש, חכם או טפש, עשיר או עני, ואילו צדיק או רשע אינו אומר, כמו שאמר רבי חנינא, הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים. ופירש רש"י, כל מדותיו וקורותיו של האדם באות בגזירת מלך (הי"ת) חוץ מיראת שמים שהבחירה ביד האדם.

וכתב עוד הרמב"ם (בפ"ה מהל' תשובה): הרשות נתונה לכל אדם, אם רצה להטות עצמו לדרך טובה ולהיות צדיק הרשות בידו, ואם רצה להטות עצמו לדרך רעה ולהיות רשע הרשות בידו, ואין מי שיעכב בידו לעשות טוב או רע. ולא יעלה במחשבתך מה שאומרים הטיפשים של אומות העולם שהקדוש ברוך הוא גוזר על האדם מתחילת ברייתו להיות צדיק או רשע, אין הדבר כן, אלא כל אדם ראוי לו (יש באפשרותו) להיות צדיק כמשה רבנו, או רשע כמו ירבעם, או חכם, או סכל, או רחמן, או אכזרי, או כילי (קמצן), או שוע, וכן שאר כל הדעות, ואין לו מי שיכפהו ולא מי שיגזור עליו, ולא מי שמושכו לאחד משני הדרכים, אלא הוא מעצמו ומדעתו נוטה לאיזו דרך שירצה. והאריך בזה עוד. וסיים, "ודבר זה עיקר גדול הוא, והוא עמוד התורה והמצוה".

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה (ראה יא-כז)

כתב הגאון חתם סופר רמז מוסר כי הברכות והקללות לא נתנו אלא לבינונים יען שהצדיקים לא חוששים לכל זה, ולרשעים לא יועילו כל תוכחות שבעולם נמצא שכל הרעש הגדול הזה רק לבינונים שהם נמצאים בין שני גורי אריות יצר הטוב ויצר הרע על זה אמרו חכמינו זכרונם לברכה שהצדיקים שופטם יצר הטוב והרשעים שופטם יצר הרע והבינונים שופטים אותם זה וזה. ולהם יצדקו הברכות ואם חס ושלום קלקלו דרכיהם, יש קללות, בשביל זה קוראים את ארץ ישראל ארץ כנען שאם זכו הרי ארץ ישראל, ארץ זבת חלב ודבש ואם חס ושלום לא זכו ארץ כנען ראשי תבות כְּנֹר נְעִים עַם נְבֵל (תהלים פא) שהשכינה נקראת כְּנֹר נְעִים ואם לא חס ושלום ביד נְבֵל. כך כתוב בספר 'שמנה לחמו'. (אהבת חיים).

ראה אלול הגיע

ימים אלו הם מסוגלים לכך ביותר, וכמבואר בספרי המוסר והחסידות כי "פרשת ראה" נקראת לעולם קודם חודש "אלול". ומרן הגאון רבי יהודה צדקה זצ"ל אמר: שסדר הפרשיות: ראה שופטים, כי תצא, כי תבוא, נצבים, וילך, האזינו, וזאת הברכה, בראשית, רומז לנו דבר יפה. רא"ה ראשי תבות, ראה אלול הגיע, לפיכך "שופטים" ושטרים תתן לך בכל שעריך, תבדוק מעשיך, תשפוט דרכיך, ועוד עליך לזכור "כי תצא" מן העולם אז יהיה "כי תבוא" לשמים, ושם תעמוד לדין שנאמר אתם "נצבים", אחרי כן "וילך" אך לאן? אם "האזינו" שמע לתורה, אז "וזאת הברכה", ואם לא אז "בראשית" מתחיל לגלגל חדש לתקן הכל.

אבד תאבדון

משל למה הדבר דומה למלך שצוה לבנות לו פלטרין שיקבע שם את מדורו. והיה המקום ההוא אינו טהור ומלא זיהום. אמר המלך הדבר הראשון שאתם צריכים לעשות הוא לטהר המקום מכל הלכלוך והזיהום, ואח"כ תבנו שם את ארמוני. כך אמר הקב"ה לישראל אבד תאבדון וגו'.

ודעו שבפסוק הזה כלולה אחת ממצות עשה שבתורה. המצוה לאבד עבודה זרה ומשמשיה בכל מיני איבוד שאפשר וכל מין במה שראוי לו עד שלא ישאר רושם וגם נאמר כי אם כה תעשו להם מזבחותיהם תתוצו (דברים ז) וזה שנאמר שתי פעמים אבד תאבדון.

עבודה קשה מאד

בחודש אלול צריך אדם לעבוד כמה שיותר לרכוש לעצמו מצות ומעשים טובים, ואפילו דקדוקי סופרים, חומרות וחסידיות, כיון שאינו יודע איזה מהם יכריע את הדין לטובה.

שאלו פעם את המגיד מדובנא, עליו השלום, במה שונה חודש אלול משאר חדשי השנה?

ענה להם כדרכו בקודש במשל: אדם אחד בא לבית הכנסת, ומרוב עשירותו היה לבו גס, ולא התערב בין הבריות, בקושי רב פלט "שלום" לכמה אנשים. והנה הגיע זמן הבחירות לועד בית הכנסת, ואותו עשיר הגיש מעמדותו. מיד החל לשנות את יחסו, לאחד קנה פתיחת ההיכל, ולשני הרמת ספר תורה, ולשלישי עליית ששי, וכך עשה בכל שבת ושבת, והיה מתערב עם הבריות. מה גרם לו זאת? הבחירות!!!

כך הוא האדם, בכל השנה שקוע בתרדמה עצומה, בקושי מגיע לבית הכנסת, בקושי מקיים מצות בסיסיות, ועל חומרות, מאן דכר שמיה?? אולם בהגיע חודש אלול רואה הוא את עצמו קרוב ליום הדין, ומיד נותן אל לבו לקיים כל מצוה וחסידות שבאה לידו כדי ליפול בחלק החיים, הפרנסה, הבריאות, השלום, השלוה וכו'. ודבר ראשון שעלינו לדעת הוא, שיצר הרע אורב לנו בכל יום ובכל רגע, וכבר ספרו על חילים שחזרו מהמלחמה ששים ושמחים על הנצחון ופגשו בחסיד אחד שאמר להם: "חזרתם מן המלחמה הקטנה, ועתה נכונה לכם מלחמה גדולה - היא מלחמת היצר".

(כתונת פסים)

הליכות מלכי

חודש אלול הוא חודש הרחמים והסליחות, ועל כן חובה קדושה על כל אדם מישראל, איש ואשה, לפשפש במעשיו כפי כוחו בימים אלו, ולשוב בתשובה לפני ה'. וכאשר נבא לדין לפניו יתברך ביום ראש השנה, יתמלא עלינו ברחמיו, ויחדש עלינו שנה טובה. ולא ראוי לאדם בן דעת לאחר את התשובה ולדחותה, וכמו שכתב בספר מסילת ישרים, כי לא ימצא איחור התשובה אלא בעמי הארץ. וכתב מרן הרב עובדיה יוסף שליט"א בשם רבנו האר"י ז"ל, שראוי לכון היטב בימים אלו בברכת השביו שבתפילת שמונה עשרה, ולהתפלל על אלה שנטו מתורת ה', ובייחוד אם הם קרוביו, כי ימים אלו הם עת רצון ומסוגלים לכך, כי ימינו של ה' יתברך פשוטה לקבל שבים.

הנה הרמב"ם ז"ל כתב (הלכות תשובה), כל מצות שבתורה, אם עבר אדם על אחת מהן, בין בזדון בין בשגגה, כשיעשה תשובה וישוב מחטאו, חייב להתודות לפני ה' ברוך הוא. שנאמר (במדבר פרק ה'), "איש או אשה כי יעשו מכל חטאות האדם וכו', והתוודו את חטאתם אשר עשו", זה וידוי דברים. כלומר וידוי בדיבור בפיו ממש. ומכאן שידוי זה הוא מצות עשה מן התורה. כיצד מתודין?, אומר, אנא ה', חטאתי עויתי פשעתי לפניך, ועשיתי כך וכך, והרי נחמתי (התחרטתי) ובושתי במעשי, ולעולם איני חוזר לדבר זה. (כלומר שמקבל על עצמו שלא לחזור שוב על חטאו). וזהו עיקרו של וידוי. וכל המרבה להתודות ומאריך בענין זה הרי זה משובח.

וכן היו נוהגים בזמן שבית המקדש היה קיים, והיו החוטאים מביאים קרבן חטאת או אשם לכפר על חטאתם, היו מתודין על חטאתם. שכל מי שאינו עושה תשובה, לא מתכפרים לו עוונותיו אפילו יקריב אלף קרבנות לשם ה'. והוידוי הוא מעיקרי (מתנאי) התשובה, נמצא מי שלא התודה על עונו, לא קיים מצוות התשובה.

עוד תנאי יש במצות התשובה, שיקבל על עצמו השב בתשובה שלא יחזור עוד לחטאו, שאם עבר על מצות לא תעשה, צריך שיקבלו על עצמם בכל לב שלא יחזרו עוד על מעשיהם הרעים. וכן אם ביטל מצות עשה, כגון אדם שלא היה עושה קידוש ביום השבת, או שלא היה מכבד את אביו ואת אמו וכיוצא באלו, צריך שיקבל על עצמו להזהר מכאן ולהבא במצוות אלו שלא לבטלן. אבל האומר אחטא ואשוב אחטא ואשוב, אין מספיקין בידו לעשות תשובה.

גם צריך שיתחרט האדם על חטאיו, בידעו כמה הגדיל לעשות רעה בחטאו, והכעיס את בוראו המטיב לו. אבל אם לא התחרט על מעשיו, אפילו אם עזב את החטא ואינו שב לרשעו, ואפילו התודה על עונו, לא קיים מצות התשובה, ולא נסלח עונו.

נמצינו למדים שיש שלשה עיקרים במצות התשובה, שיתודה השב על חטאו בפיו. ושיקבל על עצמו שלא לחזור על חטאיו עוד. ושיתחרט על חטאו בלבו. וכל העושה כן, קיים מצות התשובה, והרי הוא אהוב לפני בוראו, ועליו אמר רבי עקיבא (יומא פה:), "אשריכם ישראל, לפני מי אתם מטהרין ומי מטהר אתכם?, אביכם שבשמים, שנאמר "מקוה ישראל ה'", מה מקוה מטהר את הטמאים, אף הקדוש ברוך הוא מטהר את ישראל".

”סגור את החלון!!!!!!!” נשמעה הפקודה בחלל הרכבת. רבי ישראל מסלנט קם ממקומו, וסגר את החלון למרות שלא הוא זה שפתחו. ”תזיז את המזוודה שלך, היא מפריעה ליו” המשיך האיש. רבי ישראל הזיז את המזוודה למרות שהייתה מונחת במקומו שלו. וכך לכל אורך הנסיעה המשיך האיש, שלא ידע כי לצידו יושב קדוש ישראל, להתנהג בגסות ובחוצפה.

כשהגיעו ליעדם נפרדו דרכיהם. אולם האיש שמע כי בעיר מתארח הצדיק רבי ישראל מסלנט, השתוקק לפגשו. עוד באותו יום פנה אל האכסניה בה התגורר הרב ונכנס אל הרב בדחילו ורחימו. ההלם שאחזו כשראה שהרב אינו אחר מהאיש שישב לידו ברכבת, אותו איש אליו התייחס בגסות ובזלזול, היה בלתי ניתן לתיאור. המילים נעתקו מפיו וחיוורון עטה את פניו. אולם רבי ישראל חיך אליו חיך רחב כאל מכר ותיק. האיש החל בסדרת התנצלויות לרב על היחס המזלזל אותו הפגין כלפיו, אולם רבי ישראל הרגיעו ואמר כי אינו מקפיד ואין לו על מה לבקש סליחה, עד שנרגע. לפני צאתו של האיש, שאלו הרב מדוע בא לעיר זו. האיש ענה לו כי בא לקבל תעודת סמיכה לשחיטה, מקצוע בו הוא מעוניין לעסוק על מנת לפרנס את משפחתו. רבי ישראל אמר לו כי היות ובנו הוא רב העיר הוא יסייע בידו לזרז את התהליך. ואכן, עוד באותו יום, ישבו דייני בית הדין של העיר, על מנת לבחון את ידיעותיו של האיש, לראות האם אכן ראוי הוא לקבל כתב סמיכה. אולם בבחינה התברר שידיעותיו בנושא היו מועטות, ולא נמצא ראוי לקבל את הסמיכה. מששמע זאת רבי ישראל שלח שליח אל מעונו של האיש וביקשו לסור אליו מיידית. האיש שכבר היה עסוק באריזת חפציו עזב הכל ובא לפני רבי ישראל.

הרב אמר לו כי שמע כי לא עבר את הבחינה, והציע לפניו אברך שדיבר עמו, שישב עימו בתקופה הקרובה ויחד ילמדו את כל הלכות השחיטה היטב, עד שיוכל לקבל כתב סמיכה. האיש לא ידע את נפשו מרוב הפתעה ושמחה. וכך היה, הוא ישב עם אחד מאברכי העיר עד שידע את הלכות שחיטה על בוריים וזכה לתעודה המעידה כי הינו שוחט מוסמך.

תלמידי הרב שעקבו אחר השתלשלות הדברים שאלוהו על מעשיו התמוהים. מילא לסלוח לו על התנהגותו - זה ברור. אולם מה העניין לעזור דוקא לו, הרי מן הסתם ישנם עוד כאלו שניסו לקבל סמיכה ולא עלתה בידם!?

הרב הסביר להם כי לאחר שהאיש התנצל בפניו הרגיש כי בליבו עדיין ישנה תרעומת מסוימת על האיש: ”חששתי שאפילו יש בי מעט רצון לנקום באדם, לכן על מנת לעקור כל מחשבה שכזו מליבי החלטתי לעזור לו ככל יכולתי וכך לוודא כי אין בי שום כעס על היהודי”.

עלון זה יוצא בתרומת הגבירים היקרים החפצים בעילום שם, וברכתי שגורה להם, שה' ישלם פועלם, ותהי משכורתם שלמה מאת הבורא יתברך, העורך